

**Коммерциялық емес
акционерлік қоғам**

**ҒҰМАРБЕК ДАУКЕЕВ
АТЫНДАҒЫ АЛМАТЫ
ЭНЕРГЕТИКА ЖӘНЕ
БАЙЛАНЫС
УНИВЕРСИТЕТИ**

Инженерлік экология
және еңбек қауіпсіздігі
кафедрасы

**ЕҢБЕКТИ ҚОРҒАУДЫҢ НОРМАТИВТІК
ҚҰҚЫҚТЫҚ АСПЕКТЕРІ**

5В073100 – Қоршаған ортаны қорғау және өмір тіршілігінің
қауіпсіздігі мамандығы бойынша есептік-сызбалық
жұмыстарға арналған әдістемелік нұсқаулы

Алматы 2020

ҚҰРАСТЫРҒАНДАР: А.А. Абикенова, Сағытаева К.А. Еңбекті қорғаудың нормативтік құқықтық аспектері. 5B073100 – Қоршаған ортаны қорғау және өмір тіршілігінің қауіпсіздігі мамандығы бойынша есептік-сызбалық жұмыстарға арналған әдістемелік нұсқаулы. - Алматы: АЭБУ, 2020. - 22 б.

Әдістемелік нұсқауда есептік-сызбалық жұмыстарға арналған Әр Теориялық мәліметтер, есептік сызбалық жұмыстың орындалу жолдары мен нұсқалары берілген әдебиеттер тізімі берілген.

5B073100 – Қоршаған ортаны қорғау және өмір тіршілігінің қауіпсіздігі мамандығының студенттеріне арналған әдістемелік нұсқау.

Әдебиет көрсеткіші – 11.

Рецензент: доцент Курпенев Б.К.

«Ғұмарбек Дәукеев атындағы Алматы энергетика және байланыс университеті» коммерциялық емес акционерлік қоғамы баспасының 2019 жылғы жоспарына сәйкес басып шығарылады.

© «Ғұмарбек Дәукеев атындағы Алматы энергетика және байланыс университеті» КЕАҚ, 2020 ж.

Мазмұны

Есептеу-сызбалық жұмыс № 1. Еңбек жағдайларының ҚР нормативтік-құқықтық актілеріне сәйкестігін анықтау.....	4
Есептік-сызбалық жұмыс № 2. Еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау бойынша оқытуды ұйымдастыру және нұсқаулықтар.....	8
А қосымшасы.....	17
Б қосымшасы.....	18
В қосымшасы	19
Г қосымшасы.....	20
Д қосымшасы	21
Әдебиеттер тізімі.....	22

Есептеу-сызбалық жұмыс № 1. Еңбек жағдайларының ҚР нормативтік-құқықтық актілеріне сәйкестігін анықтау

Тапсырма: қызметкерлердің жұмыс шарттарын нормативтік-техникалық құжаттамаға сәйкестігін бағалау.

Жұмыстың мақсаты: еңбек жағдайын бағалау және олардың нормативтік-техникалық құжаттарға сәйкестігін бағалау бойынша практикалық дағдыларды меңгеру.

Есептеу-сызбалық жұмыстың мазмұны.

Есептеу тәртібі:

- 1) 2.1-кесте бойынша мамандық нұсқасын таңдау.
- 2) Таңдалған лауазымға қабылдау шарттарын бағалау.
- 3) Қауіпті және зиянды өндірістік факторларды бағалау;
- 4) Нормативтік құжаттарға сәйкес жұмыс ортасының шарттарын бағалау.
- 5) Жұмыстың зиянды және қауіпті жұмыстарға жататынын анықтауға міндетті.
- 6) Өндірістік факторлардың қызметкердің организміне әсер етуіне сипаттама беру және кәсіптік ауруларды негіздеу.
- 7) Медициналық тексерудің болуы мен мерзімділігін бағалау.

Жалпы мәліметтер

Жұмыс беруші қызметкерлерге жұмыстың оңтайлы жағдайларын қамтамасыз етуі тиіс. Еңбектің ұтымды қарқындылығы мен қолайлы еңбек жағдайлары қызметкерлердің өнімділігі мен жұмысқа қабілеттілігін арттыруға мүмкіндік береді. Қызметкерлердің жұмысын ұйымдастыру кезінде заңнамалық нормаларды сақтамау экономикалық көрсеткіштерде ғана емес, қызметкерлердің құқықтарын да бұзады, олардың денсаулығына немесе өміріне зиян келтіруі мүмкін.

Қабылдау кезінде ҚР Еңбек Кодексінің барлық талаптар сақтау қажет [1].

Қызметкерлерге әсер ететін қауіпті және зиянды өндірістік факторларды анықтай отырып, еңбек жағдайларын бағалауды жүргізу қажет. Анықтау қандай жұмыс зиянды және қауіпті Министрінің бұйрығына сәйкес денсаулық сақтау және әлеуметтік даму 28 желтоқсандағы Қазақстан Республикасының 2015 жылғы № 1053 Тізімін бекіту Туралы өндірістердің, цехтардың, кәсіптер мен лауазымдардың тізімін, ауыр жұмыстардың, еңбек жағдайлары зиянды және (немесе) қауіпті еңбек жағдайлары бар жұмыстарда жұмыс уақытының қысқартылған ұзақтығына, жыл сайынғы ақылы қосымша еңбек және еңбекақы ережесін, сондай-ақ оларды беру [2].

Қазақстан Республикасы Ұлттық экономика министрінің «Адамға әсер ететін физикалық факторлардың гигиеналық нормативтерін бекіту туралы» 2015 жылғы 28 ақпандағы № 169 [3] бұйрығы жұмыс орындарындағы

микроклимат параметрлері, жарықтандыру және шу деңгейі қандай болу керектігін анықтайды.

Жұмыс аймақтарының ауасында ластаушы заттар болған жағдайда, Қазақстан Республикасы Ұлттық экономика министрінің 2015 жылғы 28 ақпандағы № 168 [4] бұйрығымен бекітілген «Қалалық және ауылдық елді мекендердегі атмосфералық ауаға қойылатын мемлекеттік санитарлық-эпидемиологиялық талаптар» талаптарын орындау қажет.

Еңбек кодексінің 182-бабы 2-тармағының 17, тармақшасына сәйкес, жұмыс беруші келісімшартта, ұжымдық шартта, Қазақстан Республикасының заңнамасында көзделген жағдайларда өз қаражаты есебінен міндетті, мерзімді (еңбек кезінде) медициналық тексерістерді ауысым алдындағы және сондай-ақ, жұмыс жағдайларын өзгерту немесе кәсіптік аурудың белгілері бар басқа жұмысқа ауыстыру кезінде медициналық тексерулерді жүргізуге міндетті.

Сондай-ақ, «Халық денсаулығы және денсаулық сақтау жүйесі туралы» Қазақстан Республикасы Кодексінің 155-бабының 5-тармағында жұмыс берушілер Қазақстан Республикасының денсаулық сақтау саласындағы заңнамасына сәйкес осы тексерулерден өткен қызметкерлердің мерзімді медициналық тексерулерден уақтылы өтуін қамтамасыз етеді.

Қазақстан Республикасы Еңбек кодексінің 125-бабына сәйкес мерзімді медициналық тексерулерден өту кезінде осы Кодекске немесе ұжымдық шартқа сәйкес өтуі қажет жұмысшылардың жұмыс берушілерінің қаражаты есебінен жұмыс орны (лауазымы) және орташа жалақысы сақталады.

Қазақстан Республикасы Ұлттық экономика министрінің 2015 жылғы 28 ақпандағы № 175 бұйрығы бойынша Міндетті медициналық тексерулер өткізілетін зиянды өндірістік факторлардың, кәсіптердің тізімінің жиілі медициналық тексерулер өтуі көрсетілген [5].

1 кесте - Берілген мәліметтер

№	Нұсқа	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	Лауазым	аккумулят оршы	сырлаушы	газосварщ ик	асфальт бетоншы	бульдозер жүргізушісі	электрос варщик ручной сварки	вулканиза торшы	баспашы	медбике	шыны пластик бұйымдарды қалыптастыр ушы
2	Жарықтандыру, лк	100	120	440	550	100	140	180	160	220	660
3	Шу деңгейі, дБ	90	85	75	60	101	113	88	92	64	96
4	Зиянды газдар, мг/м3	Күйдіргіш сілті, күкірт қышқылы, сутегі, корғасын тозаңы	Алифатикалық (шекті және көзделмеген) және хош иісті альдегид (формальдегид, ацетальдегид, акролеин, бензальдегид, фталевоый альдегид және басқалар)	Темір оксидтері, Марганец оксидтері, кремний қосылыст ары, хром қосылыст ары, алюминий қосылыст ары	шаң, көміртег і оксиді, күкірт диоксиді және азот оксиді	Азот диоксиді, көміртегі оксиді, мұнай көмірсутект ері	Mg, никель, хром, азот оксиді және СО,	Шаң, азот тотығы, марганец тотығы, мырыш тотығы	ксилен, бензол, циклоге ксан, бутилац етат	Формаль дегид, метил спирті, акрил қышкыл ының эфирлері	Хош иісті көмірсутекте р (стирол) , синтетикалық полимерлік материалдар, шайырлар , полистиролда р
5	Температура, °С										
6	Суық мезгіл	15	16	18	22	17	14	12	16	21	19
7	Жылы мезгіл	33	29	28	33	32	28	26	22	33	34
8	Ылғалдылық, %	55	68	24	35	67	45	29	36	56	70
9	Ауа ағынының қозғалысының жылдамдығы, м/с	1	2	0,5	1	0,6	0,8	0,9	1,2	1,5	2,1

1 кестенің жалғасы

№	Нұсқа	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
1	Лауазым	пластмасса құюшы	ұсактаушы	мөлшерлеуші	Шебер-жарушы	Электровоз машинисі	технологиялық қондырғылардың операторы	Сынама алушы	Электр жабдықтарына қызмет көрсету жөніндегі Электромонтер	Жөндеуші Слесарь	Қазандық машинисі (от жағушы)
2	Жарықтандыру, лк	120	140	460	420	120	160	150	210	230	235
3	Шу деңгейі, дБ	120	115	110	96	94	120	114	101	130	116
4	Зиянды газдар, мг/м3	Вулканизациялық газдар	шаң	Химиялық реагенттер (кемінде 5)	Күкіртті сутегі, көміртегі тотығы метан, сутегі, кеніш шаңы	Озон, азот тотықтары, трансформатор майының буы	көмірсутектер	Химиялық реагенттер (кемінде 5)	Машина майы	көмірсутектер	күкірт қос тотығы, гидразин көміртек тотығы; көміртек қос тотығы; азот тотығы; күкірт қос тотығы; шаң
5	Температура, °С										
6	Суық мезгіл	10	13	12	16	14	13	15	11	12	14
7	Жылы мезгіл	33	33	35	31	34	33	36	34	36	32
8	Блғалдылық, %	60	73	29	40	72	50	34	39	55	41
9	Ауа ағынының қозғалысының жылдамдығы, м/с	1,5	2,5	1	1,5	1,14	1,2	0,1	1,8	1,6	1,9

Есептік-сызбалық жұмыс № 2. Еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау бойынша оқытуды ұйымдастыру және нұсқаулықтар

Тапсырма: жұмысшылардың қауіпсіздігі және еңбекті қорғау мәселелері бойынша оқытудың, нұсқау берудің және білімді тексерудің ережелері мен шарттарын, сонымен қатар еңбекті қорғау жөніндегі нұсқаулықтарды әзірлеу.

Жұмыстың мақсаты: еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау бойынша білім тестілерін жүргізу, тіркеу кітапшаларын толтыру және еңбекті қорғау бойынша нұсқаулықтарды құрастыру бойынша практикалық дағдыларды игеру.

Есептік графикалық жұмыстың мазмұны.

Есептеу тәртібі:

- 1) 1 кестеге сәйкес мамандық таңдау нұсқасы.
- 2) Еңбекті қорғау бойынша нұсқаулықтар әзірлеу.
- 3) тиісті кәсіпке арналған жұмыс орнында кіріспе брифинг және коучинг сұрақтарының тізімін жасаңыз.
- 4) Хаттама нысанын толтырыңыз жұмысшылардың қауіпсіздігі және еңбекті қорғау туралы;
- 5) Жеке оқу карточкасын толтыру.
- 6) Еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау жөніндегі білімдерін, ережелерін, нормалары мен нұсқаулықтарын тексеру үшін анықтама толтырады.
- 7) Оқуды аяқтағаны туралы куәлік толтыру.
- 8) Жұмыс орнындағы қауіпсіздік және еңбекті қорғау жөніндегі нұсқаулық тізілімін толтырады.
- 9) Кіріспе брифинг тізілімін толтырады.

Негізгі ақпарат

Қауіпсіздік және еңбекті қорғау жөніндегі нұсқаулықтарды (бұдан әрі - Нұсқаулық) әзірлеуді жұмыс беруші әр мамандыққа арналған учаскеде, шеберханада, қызмет көрсетуде, зертханада және ұйымда, сонымен қатар белгілі бір жұмыс түрлері үшін (биіктікте, сынақта) және жұмыс орындарында жүзеге асырады. Еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау қызметі немесе еңбекті қорғау және еңбекті қорғау жөніндегі маман (бұдан әрі - жауапты тұлға) жұмыс берушінің мүдделі құрылымдық бөлімшелерінің басшылары мен қызметкерлер өкілдерінің қатысуымен жасайтын тізімді. Нұсқаулықтарды әзірлеуді еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау саласындағы ғылыми мекемелердің мамандары келісімшарт негізінде жұмыс берушінің (ұйымның) өтініші бойынша да жүзеге асыра алады.

Тізім жұмыс берушілердің бірыңғай тарифтік-біліктілік анықтамалығы, жұмысшылар кәсіптері және жұмысшылар лауазымдарының біліктілік анықтамалығы ескеріле отырып бекітілген жұмыс берушінің штат кестесі негізінде жасалады. Жасалған тізімді жұмыс беруші немесе басқа уәкілетті

тұлға бекітеді және барлық құрылымдық бөлімшелерге жіберіледі.

Нұсқаулық жабдықтарды өндірушілердің пайдалану-жөндеу құжаттарында, сондай-ақ жұмыс берушінің технологиялық құжаттамасында және өндіріс жағдайларында белгіленген қауіпсіздік талаптарын ескере отырып, Қазақстан Республикасының еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау жөніндегі нормативтік құқықтық актілері негізінде әзірленген.

Нұсқаулықтарды әзірлеу үшін дайындық жұмыстары мыналарды қамтиды:

1) Технологиялық процесті зерттеу, оның қалыпты жүрісі кезінде пайда болатын мүмкін болатын қауіпті және зиянды өндірістік факторларды анықтау және оңтайлы режимнен ауытқулар, сондай-ақ осы факторлардан қорғану шаралары мен құралдарын айқындау.

2) Қолданылатын жабдық, құрылғылар мен құралдардың қауіпсіздік талаптарына сәйкестігін айқындау.

3) Нұсқаулықтарды әзірлеу кезінде қолдануға болатын қауіпсіздік және еңбекті қорғау жөніндегі материалдарды таңдау.

4) Тиісті жұмысты орындау кезінде қолдануға болатын қорғаныс құралдарының конструкциялық ерекшеліктері мен тиімділігін зерттеу.

5) Авариялар мен өндірістегі жазатайым оқиғалардың нәтижелері бойынша ақпараттық хаттарды, тиісті мемлекеттік органның бұйрықтары мен бұйрықтарын зерделеу.

6) Белгілі бір кәсіптің (жұмыс түрінің) өндірістік жарақаттануының, төтенше жағдайлардың және кәсіптік аурулардың себептерін талдау.

7) Жұмыстың қауіпсіз әдістері мен әдістерін, олардың реттілігін, сондай-ақ нұсқаулыққа енгізілетін техникалық және ұйымдастырушылық шараларды анықтау.

8) Бекітілген нормалар негізінде еңбек және тынығу режимдерін айқындау.

Жаңа өндірістік объектілерді, технологияларды немесе жабдықтарды пайдалануға енгізу үшін уақытша нұсқаулықтарды әзірлеуге және қолдануға мемлекеттік қабылдау комиссиясы объектіні пайдалануға қабылдағанға дейін рұқсат етіледі.

Уақытша нұсқаулар технологиялық процестердің (жұмыстардың) қауіпсіз жүргізілуін және жабдықтың қауіпсіз жұмыс істеуін қамтамасыз етуі керек. Уақытша нұсқаулықтарды әзірлеу осы Ережеде белгіленген тәртіппен жүзеге асырылады.

Әр нұсқаулыққа сәйкес атау берілуі керек. Атауда оның қай мамандыққа немесе жұмыс түріне арналғандығы қысқаша көрсетілуі керек.

Нұсқаулықта технологиялық процестің қысқаша сипаттамасы берілген және қауіпсіз жұмысты ұйымдастыруды жан-жақты қамтыған.

Нұсқаулықтардың талаптары осы жұмыстың орындалу жағдайларын ескере отырып, технологиялық процестің кезектілігіне сәйкес көрсетілуі керек:

1) Еңбек қауіпсіздігі мен еңбекті қорғауға қойылатын жалпы талаптар.

- 2) Жұмысқа кіріспес бұрын қауіпсіздік және еңбекті қорғау талаптары.
- 3) Еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау талаптары.
- 4) Төтенше жағдайлар кезіндегі қауіпсіздік пен қауіпсіздік талаптары.
- 5) Жұмыс аяқталған кездегі қауіпсіздік пен еңбекті қорғауға қойылатын талаптар.

«Қауіпсіздік және еңбекті қорғауға қойылатын жалпы талаптар» бөлімінде:

1) Адамдарды кәсіп бойынша өзіндік жұмысқа немесе тиісті жұмыстарды орындауға қабылдау шарттары (жасы, жынысы, денсаулығы, брифингтер өткізу).

2) Ішкі ережелерді сақтау қажеттілігі туралы нұсқаулар.

3) Еңбек және тынығу режимдерін енгізуге қойылатын талаптар.

4) Қызметкерге әсер ететін қауіпті және зиянды өндірістік факторлардың сипаттамасы.

5) Мемлекеттік және салалық стандарттардың белгілері мен олар үшін техникалық жағдайларды көрсете отырып, осы кәсіпке арналған арнайы киім, аяқ киім және басқа да жеке қорғаныс құралдарын беру стандарттары.

6) Өрт және жарылыс қауіпсіздігін қамтамасыз етуге қойылатын талаптар.

7) Қызметкер жұмысты орындау кезінде білуге және сақтауға міндетті жеке гигиена талаптары.

«Жұмысқа кіріскенге дейінгі қауіпсіздік және еңбек талаптары» бөлімінде:

1) Жұмыс орнын, жеке қорғаныс құралдарын дайындау тәртібі.

2) Жабдықтардың, құрылғылар мен құралдардың, қоршаулардың, дабылдардың, блокталған және басқа құрылғылардың, қорғаныс жерге қосу, желдету, жергілікті жарықтандырудың жарамдылығын тексеру тәртібі.

3) Шикізаттың (бланкілер, жартылай фабрикаттар) болуы мен жай-күйін тексеру тәртібі.

4) Үздіксіз жұмыс жағдайында ауысым алу тәртібі.

5) Өндірістік санитария талаптары.

«Жұмыс кезіндегі қауіпсіздік және еңбекті қорғау талаптары» бөлімінде:

1) Жұмысты қауіпсіз орындау әдістері мен әдістері, технологиялық жабдықтарды, құрылғылар мен құралдарды пайдалануға қойылатын талаптар.

2) Шикізатты (шикізат, дайындамалар, жартылай фабрикаттар) қауіпсіз өндеуге қойылатын талаптар.

3) Көлік құралдарының, контейнерлердің және жүк көтергіш механизмдердің қауіпсіз жұмысына қойылатын талаптар.

4) Жұмыс орнын қауіпсіз ұстау жөніндегі нұсқаулық.

5) Нормативтік технологиялық режимнен ауытқудың негізгі түрлері және оларды жою әдістері.

6) Төтенше жағдайлардың алдын алуға бағытталған іс-шаралар.

7) Жұмысшыларға арналған қорғаныс құралдарын қолдануға қойылатын талаптар.

«Төтенше жағдайлардағы қауіпсіздік және еңбек талаптары» бөлімінде:

1) Қызметкерлердің жазатайым оқиғаларға және жағымсыз салдарға әкеп соқтыруы мүмкін жағдайлардағы іс-әрекеттері.

2) Жарақаттанудан, уланудан және кенеттен аурудан зардап шеккендерге медициналық көмек көрсету жөніндегі іс-шаралар.

3) Қызметкерге жарақат алу және жабдықтардың, құрылғылар мен құралдардың істен шығуы туралы жұмыс берушіні хабардар ету тәртібі.

«Жұмыстың аяғындағы қауіпсіздік және еңбек талаптары» бөлімінде:

1) Жабдықтарды, құрылғыларды, машиналарды, механизмдер мен жабдықтарды қауіпсіз түрде жабу, тоқтату, бөлшектеу, тазарту және майлау тәртібі, және үздіксіз түрде оларды бірінен соң бірі беру тәртібі.

2) Жұмыс орнын беру тәртібі.

3) Өндіріс қалдықтарын тазарту тәртібі.

4) Жеке гигиена мен өндірістік санитарияға қойылатын талаптар.

5) Жұмыс барысында анықталған барлық кемшіліктер туралы жұмыс берушіні хабардар ету тәртібі.

Нұсқаулықта нормативтік құқықтық актілерге сілтемелер болмауы керек. Нормативтік құқықтық актілердің талаптары нұсқаулықта ескерілуі керек. Қажет болған жағдайда осы нормативтік құқықтық актілердің талаптары нұсқаулықта көрсетілуі керек.

Нұсқаулықты жұмыс беруші қауіпсіздік және еңбекті қорғау қызметімен немесе жауапты адаммен және басқа мүдделі құрылымдық бөлімшелермен, лауазымды тұлғалармен және қызметкерлер өкілдерімен келіскеннен кейін бекітеді.

Бекітілген нұсқаулар қауіпсіздік және еңбекті қорғау қызметі немесе жұмыс берушінің жауапты адамы қауіпсіздік және еңбекті қорғау жөніндегі нұсқаулықтар тізілімінде ескеріледі.

Жоғары қауіпке байланысты кәсіптер мен жұмыс түрлеріне арналған нұсқаулықтарды қайта қарау кемінде 3 жылда бір рет жүргізілуі керек.

Нұсқаулық келесі жағдайларда мерзімінен бұрын қайта қаралуы керек:

1) Заң актілері, мемлекеттік стандарттар және Қазақстан Республикасының өзге де нормативтік құқықтық актілері өзгерген кезде.

2) Жаңа жабдықтар мен технологияларды енгізу кезінде.

3) Өндірістегі жазатайым оқиғаларды, жазатайым оқиғалар мен апаттарды тергеу нәтижелері бойынша.

Қарау нәтижелері бойынша нұсқаулыққа өзгерістер мен толықтырулар енгізу қажеттілігі анықталады.

Егер жұмысшылардың еңбек жағдайлары осы Регламенттің 19-тармағында көрсетілген мерзім ішінде өзгермеген болса, нұсқаулық бірінші бетте жазылған келесі нұсқаға ұзартылады («қайта қаралды» мөртабаны қойылады, нұсқауды қайта қарауға жауапты адамның қолы мен күні).

Жұмысшы кәсіптеріндегі жұмысшыларды оқыту және білімін тексеру жылына кемінде бір рет өткізіледі және жұмысшылардың қауіпсіздігі және еңбекті қорғау бойынша білімді оқыту, нұсқау беру және тестілеу ережелері

мен шарттарына сәйкес жүзеге асырылады (Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау және әлеуметтік даму министрінің 2015 жылғы 25 желтоқсандағы № бұйрығы). 1019. Қазақстан Республикасының Әділет министрлігінде 2015 жылы 30 желтоқсанда № 12665 тіркелді) [1].

Жұмысшыларды жұмысшы мамандықтар бойынша оқыту қауіпсіздік және еңбекті қорғау бойынша білім сынағымен (емтихан) аяқталады.

Өндірістік қызметпен айналысатын ұйымдардағы кәсіптер бойынша оқытуды (сабақтар, дәрістер, семинарлар) жұмыс беруші тиісті салалардағы жоғары білікті мамандардың, тәжірибелі инженерлік-техникалық персоналдың және қауіпсіздік техникасы мен еңбекті қорғау қызметтерінің қатысуымен жүргізеді.

Қауіпсіздік және еңбекті қорғау бойынша оқу бағдарламалары теориялық және өндірістік оқытуды осы ұйымның ерекшеліктерін ескере отырып қарастырады және жұмыс беруші бекітеді.

Қауіпсіз еңбек әдістері мен техникасы бойынша өндірістік оқыту сыныптарда, шеберханаларда, бөлімдерде және шеберханаларда қауіпсіздік және еңбекті қорғау жөніндегі ұйымның жауапты қызметкерлерінің басшылығымен өткізіледі.

Заңмен белгіленген еңбек қауіпсіздігінің арнайы талаптары сақталатын еңбекке байланысты кейбір салаларда жұмысшылар қосымша арнайы оқудан өтеді.

Осы жұмыс түрі, лауазымы, кәсібі бойынша үш немесе одан да көп жыл жұмыс істейтін үзілістері бар және бір жылдан астам қауіпті жұмыс істеген жұмысшылар тәуелсіз жұмысты бастамас бұрын қауіпсіздік және еңбекті қорғау бойынша оқытудан өтеді.

Емтихан комиссиясы үш адамнан тұратын жұмыс берушінің актісімен құрылады.

Емтихан комиссиясының құрамына комиссия төрағасы мен мүшелері кіреді. Емтихан комиссиясының құрамына бөлім басшылары, ұйымның қауіпсіздік және еңбекті қорғау қызметтерінің мамандары, сондай-ақ еңбек қауіпсіздігі мен еңбекті қорғауды қамтамасыз етуге жауапты қызметкерлер, тиісті комиссияда білімін тексеру және білімін тексеру сертификаты бар білімін тексеруден өткен кәсіпорынның еңбек қауіпсіздігі жөніндегі инспектор кіреді. Еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау туралы.

Емтихан комиссиясының жұмысы тұрақты негізде жүзеге асырылады.

Емтихан комиссиясын құру тәртібі жұмыс берушінің актісімен белгіленеді.

Қауіпсіздік және еңбекті қорғау туралы білімі тексерілген жұмыскерлерді жұмыс басталғанға дейін күнтізбелік отыз күннен кешіктірмей жұмыс беруші ескертеді.

Қызметкерлердің білімін тексеру нәтижелері осы Қағидаларға 1-қосымшаға сәйкес нысан бойынша хаттамамен ресімделеді. Хаттамаға емтихан комиссиясының төрағасы мен мүшелері қол қояды.

Білімді тексеруден сәтті өткен қызметкерге қауіпсіздік пен еңбекті

қорғау бойынша білімдерін, ережелерін, нормалары мен нұсқаулықтарын тексеру үшін осы Қағидаларға 2-қосымшаға сәйкес нысан бойынша сертификат беріледі.

Қызметкер қанағаттанарлықсыз баға алған кезде білімін қайта тексеру бір айдан кешіктірілмей тағайындалады. Қызметкер қайта даярлықтан өтеді және тексеруден бұрын қызметкердің өз бетінше жұмыс істеуіне жол берілмейді.

Қауіпсіздік және қауіпсіздік бойынша білімді тексеру және тексеру тәртібі қамтамасыз етуге жауапты ұйымдар қызметкерлерінің еңбегі қауіпсіздік және еңбекті қорғау.

Еңбек қауіпсіздігі мен еңбекті қорғауды қамтамасыз етуге жауапты басшылар мен қызметкерлер (бұдан әрі - жауапты қызметкерлер) кезең-кезеңімен, кем дегенде үш жылда бір рет, қызметкерлерді кәсіптік даярлауды, қайта даярлауды және біліктілігін арттыруды қамтамасыз ететін ұйымдарда еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау бойынша білімдерін тексеруден өткізеді.

Қызметкерлердің біліктілігін арттырумен айналысатын ұйымның материалдық-техникалық базасы бар, соның ішінде:

1) Аудио және видео жабдықтармен жабдықталған аудитория (жеке немесе жалға алынған).

2) Тестілеуге арналған компьютерлер.

3) Оқытудың әртүрлі тақырыптары бойынша көрнекі құралдар.

4) Оқу құралдары (мерзімді басылымдар).

Еңбекті қорғау және қауіпсіздікті қамтамасыз ету үшін аға және жауапты жұмысшылар үшін еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау бойынша оқу бағдарламаларын оқу орталығы бекітеді, экономика салаларын ұйымдастырудың ерекшеліктерін ескере отырып теориялық дайындықты қамтамасыз етеді және жергілікті еңбек инспекциясы органымен келісіледі.

Жетекші және жауапты жұмысшылардың қауіпсіздігі және еңбекті қорғау бойынша оқыту (сабақтар, дәрістер, семинарлар) мемлекеттік қадағалау және бақылау органдарының мамандары, мамандандырылған оқу орындарының оқытушылары, заңгерлер мен инженерлік-техникалық жұмысшылар және ірі өнеркәсіптік ұйымдардың қауіпсіздік және еңбекті қорғау қызметтерінің мамандары, қауіпсіздік және еңбекті қорғау саласындағы тиісті біліктілікке, тәжірибеге және қауіпсіздік және еңбекті қорғау бойынша оқыту және білім туралы сертификатқа ие еңбек.

Жетекші және жауапты қызметкерлер арасында еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау туралы білімді тестілеу оқу орталықтарында (жұмыс орны бойынша) кемінде үш адамнан тұратын оқу орталығының актісімен құрылған емтихан комиссиясымен өткізіледі.

Емтихан комиссиясының жұмысы тұрақты негізде жүзеге асырылады.

Емтихан комиссиясының құрамына төраға - мемлекеттік еңбек инспекторы және комиссия мүшелері кіреді. Емтихан комиссиясының құрамына оқу орталығының басшысы, мемлекеттік бақылау және бақылау

органдарының мамандары (келісім бойынша), сондай-ақ осы Ереженің 22-тармағында көрсетілген мамандар қатарынан адамдар кіреді.

Үлкен және жауапты қызметкерлердің білімін тексеру үшін емтихан комиссиясы тест өткізеді.

Емтихандық тестілерді өндіріс сипаттамаларын, мамандарға қойылатын біліктілік талаптары мен оқу бағдарламаларын ескере отырып оқу орталығы әзірлейді.

Тест нәтижелері бойынша емтихан комиссиясы келесі шешімдердің бірін қабылдайды:

1) Еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау бойынша білім сынағынан өтті.

2) Қауіпсіздік және еңбекті қорғау туралы білімдерін қайта тексеруге жатады.

Қызметкерлердің білімін тексеру нәтижелері осы Қағидаларға 1-қосымшаға сәйкес нысан бойынша хаттамамен ресімделеді. Хаттамаға емтихан комиссиясының төрағасы мен мүшелері қол қояды.

Қауіпсіздік және еңбекті қорғау туралы білімін өткен жетекші және жауапты қызметкерлерге осы Қағидаларға 3-қосымшаға сәйкес нысан бойынша анықтама беріледі, оның қолданылу мерзімі үш жыл.

Қауіпсіздік және еңбекті қорғау бойынша білімін тексеруден өтпеген жетекші және жауапты қызметкерлер білім қайта тексерілгенге дейін өз қызметтерінде қалады.

Білімді қайта сараптау білімі тексерілген күннен бастап үш айдан кешіктірілмей өткізіледі.

Қауіпсіздік және еңбекті қорғау туралы білімді қайта тексермеген жағдайда жетекші және жауапты қызметкер осы Қағидаларда белгіленген тәртіппен жұмыстан шығарылады.

Қауіпсіздік және еңбекті қорғау бойынша жетекші және жауапты қызметкерлер келесі білімдер бойынша қосымша тестілеуден өтеді:

1) Еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау саласындағы жаңа нормативтік құқықтық актілер оларға өзгерістер мен толықтырулар енгізген кезде.

2) Жұмыс берушінің шешімі бойынша жаңа жабдықты іске қосу немесе жаңа технологиялық процестерді енгізу кезінде.

3) Жауапты адам басқа жұмыс орнына ауыстырылған кезде немесе жұмыс берушінің шешімі бойынша еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау туралы қосымша білім талап ететін басқа қызметке тағайындалғанда.

4) Жазатайым оқиғалар кезіндегі аварияны тергеп-тексеру жөніндегі комиссияның шешімі бойынша - топтық, өлімге әкелетін немесе ауыр (жарамсыз) нәтиже, сондай-ақ авария, жарылыс, өрт немесе улану кезінде.

5) Бір жылдан астам жұмыс уақытындағы үзіліс кезінде.

Ұйымдардың емтихан комиссияларының шешіміне байланысты дауларды еңбек жөніндегі уәкілетті мемлекеттік орган немесе сот шешеді.

Оқу орындарының уақытылы өтуін және ұйымдардағы аға және жауапты қызметкерлердің білімін тексеруді жұмыс беруші жүзеге асырады.

Қауіпсіздік және еңбекті қорғау бойынша оқытуды және тестілеуді ұйымдастыруды жергілікті еңбек инспекциясы органы үйлестіреді.

Нұсқаулық беру тәртібі және еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау туралы.

Брифингтердің сипаты мен мерзімі бойынша бөлінеді:

- 1) Кіріспе.
- 2) Жұмыс орнындағы бастапқы.
- 3) Қайталанатын.
- 4) Жоспардан тыс.
- 5) Мақсатты.

Қауіпсіздік және еңбекті қорғау туралы кіріспе нұсқаулық қызметкерлермен бірге олардың біліміне, осы кәсіпте немесе лауазымдағы жұмыс өтіліне қарамастан жүргізіледі.

Еңбек қауіпсіздігі мақсатында еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау туралы кіріспе және алғашқы нұсқаулар өндірістік жұмыс немесе практикаға келген уақытта жұмысшылармен, іссапармен, оқушылармен және студенттермен өткізіледі.

Сондай-ақ, келушілерге өндірістік алаңдарды және ұйымның қауіпті өндірістік объектісінің аумағында жұмыс істейтін мердігер ұйымдардың жұмысшыларын қарау кезінде кіріспе жаттығулары беріледі.

Ұйымдағы (кәсіпорындағы) кіріспе брифингті қауіпсіздік және еңбекті қорғау қызметі немесе ұйымның бұйрығымен осы міндеттер жүктелген адам жүзеге асырады.

Кіріспе брифинг кіріспе брифингті тіркеу журналына осы Ереженің 4-қосымшасына сәйкес нысан бойынша нұсқаулық пен нұсқаулықтың міндетті түрде қолымен қойылады.

Кіріспе нұсқаулық қауіпсіздік және еңбекті қорғау қызметі әзірлеген және жұмыс беруші бекіткен, қауіпсіздік техникасы, еңбекті қорғау жөніндегі стандарттар, ережелер мен нұсқаулықтардың талаптарын, сондай-ақ жұмыс орнында жұмысты қауіпсіз жүргізуге жұмыс берушінің талаптарын ескере отырып жүзеге асырылады.

Қызметкерлердің өндірістік қызметі басталғанға дейін жұмыс орнында алғашқы брифингті жауапты қызметкерлер жүргізеді.

Жұмыс орнындағы алғашқы нұсқаулық қауіпсіздік пен еңбекті қорғау жөніндегі ережелер мен нұсқаулықтардың, сондай-ақ жұмыс берушінің жұмыс орнында жұмысты қауіпсіз жүргізуге қойылатын талаптарын ескере отырып, ұйымның өндірістік және құрылымдық бөлімшелерінің басшылары әзірлеген және бекіткен бағдарламаларға сәйкес жүзеге асырылады.

Жұмыс орнындағы алғашқы нұсқаулық әр қызметкермен жеке-жеке, қауіпсіз жұмыс тәжірибесін көрсетумен жүзеге асырылады.

Тағылымдамадан кейін жұмыс істеуге рұқсат етіледі, теориялық білімі мен қауіпсіз дағдылары бойынша жұмыс дағдылары тексеріледі.

Қызметкерлер біліктілігіне, біліміне, еңбек өтіліне немесе орындалатын жұмыстың сипатына қарамастан, жарты жылда кемінде бір рет қайта

оқытылады.

Екінші нұсқаулық жеке немесе сол жабдыққа қызмет ететін жұмысшылар тобымен және жалпы жұмыс орнында жүзеге асырылады.

Жоспардан тыс брифинг өткізіледі:

1) Жаңа немесе қайта қаралған қауіпсіздік стандарттары, ережелері, еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау жөніндегі нұсқаулықтар күшіне енген кезде.

2) Технологиялық процестің өзгеруі, жабдықтардың, құрылғылар мен құралдардың, шикізаттың, материалдардың және еңбек қауіпсіздігіне әсер ететін басқа факторлардың ауыстырылуы немесе жаңғыртылуы кезінде.

3) Қызметкерлердің еңбек қауіпсіздігі талаптарын бұзуы жарақатқа, аварияға, жарылысқа немесе өртке, улануға әкеп соқтыруы мүмкін.

4) Реттеуші қадағалау органдарының өтініші бойынша.

Жоспардан тыс брифинг жеке немесе сол кәсіптің бір топ қызметкерлерінің қатысуымен жүзеге асырылады.

Брифингтің көлемі мен мазмұны әрбір жағдайда оны өткізуді қажет ететін себептер мен жағдайларға байланысты анықталады.

Мақсатты брифинг мамандық бойынша тікелей міндеттермен байланысты емес біржолғы жұмыс кезінде (тиеу, түсіру, аумақты тазарту, ұйымнан тыс уақыттағы жұмыс, шеберханалар мен бөлімдер), авариялар, табиғи апаттар мен апаттардың салдарын жою кезінде жүзеге асырылады.

Қайталанатын, жоспардан тыс және мақсатты түрде жұмыс орнындағы алғашқы брифингті жауапты қызметкерлер (бригадир, цех менеджері) жүргізеді.

Брифинг, жұмыс орнындағы кіріспеден басқа, ауызша сұрақ қою немесе техникалық дайындық көмегімен білімді тексеруден, сонымен қатар қауіпсіз жұмыс әдістерінде алған дағдыларын тексерумен аяқталады.

Білімді брифинг өткізген жауапты қызметкер тексереді.

Қанағаттанарлықсыз білім көрсеткен жұмысшыларға өз бетінше жұмыс істеуге рұқсат етілмейді және қайтадан нұсқаулық беріледі.

Жұмыс орнында алғашқы брифингті өткізу кезінде, қайталанатын, жоспардан тыс және жұмысқа жіберілген кезде, брифингті өткізген қызметкер осы Қағидаларға 5-қосымшаға сәйкес нысан бойынша жұмыс орнындағы қауіпсіздік және еңбекті қорғау жөніндегі брифингтің тіркеу журналына (бұдан әрі - Брифинг журналы) жазба енгізеді. Нұсқаулық пен нұсқаулықтың міндетті қолы.

Жоспардан тыс брифингті тіркеуде оның орындалу себебін көрсетіңіз.

Нұсқау журналдары нөмірленіп, тігіліп, алғаннан кейін ұйымның қауіпсіздік және еңбекті қорғау қызметі тікелей басшыларға (шебері, цех менеджері) беріледі.

Жұмысқа рұқсат бойынша жұмысты жүргізетін қызметкерлермен мақсатты нұсқаулық жұмысқа рұқсатта немесе жұмысқа рұқсат беретін басқа құжаттамада тіркеледі.

А қосымшасы

	1-қосымшасы өткізу қағидалары мен мерзімдеріне оқыту, нұсқау беру және мәселелері бойынша білімді тексеру еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау
--	---

Форма

_____ (ұйымның, кәсіпорынның атауы)

Хаттама

**білімді тексеру жөніндегі емтихан комиссиясының отырысы
еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау, қызметкерлердің**

" ____ " _____ 20__ жыл

Комиссия мүшелері:

Төрағасы _____

_____ лауазымы, тегі, аты, әкесінің аты

Комиссия мүшелері

_____ лауазымы, тегі, аты, әкесінің аты
Бұйрық негізінде " ____ " _____ 20__ жыл № ____
емтихан қабылдаған: _____

білімді тексеру түрі

Тегі, аты, әкесінің аты (болған кезде)	Ұйымның атауы	Лауазымы	Білімді тексеру туралы белгі (өтті, өтпеді)	Ескерту
1	2	3	4	5

Комиссия төрағасы _____
Тегі, аты, әкесінің аты (болған кезде) _____ қолы

Комиссия мүшелері

_____ Тегі, аты, әкесінің аты (болған кезде) _____ қолы

_____ Тегі, аты, әкесінің аты (болған кезде) _____ қолы

Б қосымшасы

	2-қосымшасы өткізу қағидалары мен мерзімдеріне оқыту, нұсқау беру және мәселелері бойынша білімді тексеру еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау
--	---

Нысана
Мұқабасы

КУӘЛІК

**білімді, ережелерді, нормалар мен нұсқаулықтарды тексеру бойынша
еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау**

Келесі беттер

Берлген топ. _____

Лауазымы _____

Жұмыс орыны _____

білімі бойынша емтихан тапсырды _____

Негзг: Хаттама № _____ 20____ жыл

Емтихан комиссиясының төрағасы _____

тегі, аты, әкесінің аты (бар болса) қолы

Комиссия мүшелері _____

тегі, аты, әкесінің аты (бар болса) қолы

м.о

Емтихандарды қайта тапсыру туралы мәліметтер

Лауазымы _____

Жұмыс орыны _____

білімі бойынша емтихан тапсырды _____

Негзг: Хаттама № _____ 20____ жыл

Емтихан комиссиясының төрағасы _____

тегі, аты, әкесінің аты (бар болса) қолы

Комиссия мүшелері _____

тегі, аты, әкесінің аты (бар болса) қолы

м.о

В қосымшасы

	3-қосымшасы өткізу қағидалары мен мерзімдеріне оқыту, нұсқау беру және мәселелері бойынша білімді тексеру еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау
Форма	
Оқу орталығының атауы	Оқу орталығының атауы

СЕРТИФИКАТ

куәлік" _____ "

тегі, аты, әкесінің аты (бар болса),
әкесінің аты (бар болса)

" _____

курсы бойынша оқу бағдарламасын

өткендігін куәландырады _____ программу обучения по курсу

" _____ "

Комиссия төрағасы _____

Оқу орталығының басшысы

Комиссия мүшелері _____

тегі, аты, әкесінің аты (бар болса)

қала _____

20__ жыл _____

Тіркеу № _____

_____ 20__ жыл

Г қосымшасы

	4-қосымшасы өткізу қағидалары мен мерзімдеріне оқыту, нұсқау беру және мәселелері бойынша білімді тексеру еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау
--	---

Форма

Нұсқаманы тіркеу журналы

жұмыс орнындағы еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау жөніндегі

Мұқаба _____ мекеме

Басталған уақыты _____ 20____ жыл

Біткен уақыты _____ 20____ жыл

Келесі беттер

уак ыт	Нұсқалуш ының Тегі, Аты, Әкесінің аты (ол болған жағдайда)	Туған жылы	Нұсқалушы ның Кәсібі, лауазымы	Нұсқаулық түрі (жұмыс орнындағы алғашқы, қайталама, жоспардан тыс)	Жоспард ан тыс нұсқама өткізу себебі	Нұсқаушын ың тегі, аты-жөні, лауазымы	қолы	
							Нұсқау беруші	Нұсқаулық
1	2	3	4	5	6	7	8	9

Д қосымшасы

	5-қосымшасы өткізу қағидалары мен мерзімдеріне оқыту, нұсқау беру және мәселелері бойынша білімді тексеру еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау
--	--

Форма

ЖУРНАЛ кіріспе нұсқамалықты тіркеу

_____ (мекеменің толық аты)

Мұққабә

Басталған уақыты _____ ж.

Біткен уақыты _____ ж.

Мазмұны:

Уақыты	Нұсқалушының Тегі, Аты, Әкесінің аты (ол болған жағдайда)	Туған жылы	Нұсқалушының Кәсібі, лауазымы	Жұмыс орыны	Нұсқалушының қолы	Нұсқаулық өткізді	
						қолы	Тегі, аты, әкесінің аты (болған кезде)
1	2	3	4	5	6	7	8

Әдебиеттер тізімі

- 1 Трудовой Кодекс РК от 01.01.2016 г.
- 2 Приказ Министра здравоохранения и социального развития Республики Казахстан от 25 декабря 2015 года № 1019. Зарегистрирован в Министерстве юстиции Республики Казахстан 30 декабря 2015 года № 12665 «Правила и сроки проведения обучения, инструктирования и проверок знаний по вопросам безопасности и охраны труда работников».
- 3 Приказ Министра национальной экономики Республики Казахстан «Об утверждении Гигиенических нормативов к физическим факторам, оказывающим воздействие на человека» от 28 февраля 2015 года № 169.
- 4 ГН «Санитарно-эпидемиологические требования к атмосферному воздуху в городских и сельских населенных пунктах» утверждены приказом Министра национальной экономики Республики Казахстан от 28 февраля 2015 года № 168.
- 5 Периодичность медосмотров Об утверждении Перечня вредных производственных факторов, профессий, при которых проводятся обязательные медицинские осмотры «Приказ Министра национальной экономики Республики Казахстан от 28 февраля 2015 года № 175. Зарегистрирован в Министерстве юстиции Республики Казахстан 8 мая 2015 года № 10987».
- 6 Приказ Министра здравоохранения и социального развития Республики Казахстан от 28 декабря 2015 года № 1053. Об утверждении Списка производств, цехов, профессий и должностей, перечня тяжелых работ, работ с вредными и (или) опасными условиями труда, работа в которых дает право на сокращенную продолжительность рабочего времени, дополнительный оплачиваемый ежегодный трудовой отпуск и повышенный размер оплаты труда, а также правил их предоставления.
- 7 Приказ Министра труда и социальной защиты населения Республики Казахстан от 16 июля 2007 г. N 157-п.
- 8 А. Ахметов, Г. Ахметова. Трудовое право. Алматы: «Нур-пресс», 2005. – 455 с.
- 9 Трудовые отношения в РК / Сост. В.И. Скала, Б.В. Скала, Н.В. Скала, Е.Г. Петухова. – Алматы: «ЛЕМ», 2012. – 455 с.
- 10 Кукин П.П. Безопасность жизнедеятельности. Безопасность технологических процессов и производств: Учеб. пособие для вузов / П.П. Кукин, В.Л. Лапин, Н.Л. Пономарев и др. – 4-е изд., перераб. – М.: Высшая школа, 2007.
- 11 Графкин М.В. Безопасность жизнедеятельности: Учебник / М.В. Графкин, В.А. Михайлов, Б.Н. Нюнин. – М.: ТК «Велби»; Проспект, 2007.

Абикенова Асель Амангельдиновна
Сагытаева Куралай Асеткызы

ЕҢБЕКТИ ҚОРҒАУДЫҢ НОРМАТИВТІК ҚҰҚЫҚТЫҚ АСПЕКТЕРІ

5B073100 – Қоршаған ортаны қорғау және өмір тіршілігінің қауіпсіздігі
мамандығы бойынша есептік-сызбалық жұмыстарға арнаған әдістемелік нұсқаулы

Редакторы Ж.Н. Изтелеуова
Стандарттау бойынша маман: Е.Т. Данько

Басуға ____. ____. ____ . қол қойылды
Таралымы 20 дана.
Көлемі 1,4 есептік-баспа табак

Пішіні 60x84 1/16
Баспаханалық қағаз №1
Тапсырыс ____. Бағасы 690 тг.

«Ғұмарбек Дәукеев атындағы Алматы энергетика
және байланыс университеті» коммерциялық емес акционерлік
қоғамының көшірмелі-көбейткіш бюросы
050013, Алматы, Байтұрсынұлы көшесі, 126/1